

Visie zeehondenopvang Zeehondencentrum Pieterburen en WEC

20210415

Missie en visie Zeehondencentrum Pieterburen

Wij geloven in een gezonde zeehond, de graadmeter voor een gezonde zee.

Al jarenlang hebben we passie en zorg voor de zeehond, inclusief zijn leefomgeving. Een schone en gezonde Waddenzee is voor ons dan ook een erg groot goed. Niet voor niets heeft dit uniek stukje natuur het predicaat 'Werelderfgoed' en daar moeten we er zuinig mee omgaan; voor nu, voor straks en voor onze kinderen. Hierin hebben we als mens en als sociale onderneming een grote verantwoordelijkheid. De rol van de zeehond is daarbij cruciaal; hij vormt de graadmeter voor een schone zee. Wij meten, monitoren, verzorgen en delen onze kennis. Om de zeehond en zijn leefomgeving gezond te houden én om onze kennis en kunde internationaal aan te bieden. Zodat die ook wereldwijd kan worden ingezet en kan bijdragen aan een betere (zee)wereld.

Zeehondenopvang in Nederland

De zeehond is het grootste roofdier van Nederland. Eeuwen lang werd er op ze gejaagd en werden er premies betaald voor het doden van de dieren, zo veel dat de soort met uitsterven werd bedreigd. De eerste zeehondenopvang (1952 Texel; 1960 Uithuizen; 1971 Pieterburen) was dan ook op gericht op het behoud van ieder dier, om daarmee uitsterven af te wenden. Tegenwoordig zwemmen er weer zo'n 9500 gewone en 6500 grijze zeehonden in onze kustwateren. Waar vroeger het opvangen van zeehonden nodig was voor het behoud van de soort, staat nu het hele leefgebied en daarmee het welzijn van de zeehonden onder druk. Het intensievere gebruik van de Waddenzee maakt dat zeehonden slachtoffer worden van onder andere verstoring en plastic vervuiling. Het Zeehondencentrum vangt dieren op die hierdoor in de problemen zijn gekomen. Daarnaast zijn we doordrongen van de noodzaak de leefomgeving van de zeehond – de Waddenzee – te behouden en gezond(er) te maken.

One Health principe

Wij beschouwen de zeehond als een bio-indicator voor het marine ecosysteem van de Nederlandse kustwateren, dat in direct verband staat met de algehele leefomgeving van mens en dier. Gezondheid van mens, dier en hun leefomgeving zijn nauw met elkaar verbonden (dit wordt wel aangeduid met de term One Health). Zeehonden kunnen dragers zijn van virale en bacteriële ziekteveroorzakers die naar mens en andere dieren kunnen worden overgedragen. Daarom is het omwille van zowel volksgezondheid als diergezondheid noodzakelijk om zeehondenopvang aan de hoogst mogelijke hygiëne eisen, en veterinaire protocollen te laten voldoen, met toezicht op naleving hiervan. Dit zou bij voorkeur op trilateraal niveau moeten worden afgestemd, aangezien de verspreiding van de populaties de landsgrenzen overschrijdt. De opvangcentra dragen een verantwoordelijkheid om verspreiding van infectieziekten onder zeehonden, maar zeker ook onder andere wilde en gehouden dieren, en uiteindelijk de mens, te voorkomen. Hieraan direct gerelateerd is terughoudend en gereguleerd gebruik van antibiotica en andere geneesmiddelen die tot resistentievorming kunnen leiden

Wetenschappelijk onderzoek

Wetenschappelijk onderzoek is het cruciale fundament van het werk van het Zeehondencentrum. Alleen door hoogwaardig onderzoek, in nauwe samenwerking met universiteiten en andere onderzoekscentra, naar huidige behandelingen en protocollen, invoering nieuwe zorgtechnieken en de schadelijke effecten waar zeehonden aan bloot staan in het wild kan de zorg voor de zeehonden in zowel de opvang als in de Waddenzee verbeterd worden. Zo heeft dergelijk onderzoek in de afgelopen 5 jaar in het Zeehondencentrum al geleid tot een veel gericht antibioticagebruik, ontwikkeling van chirurgische ingrepen voor de behandeling van dieren met externe of interne verwondingen door plastic afval en een

verbeterd opvangprotocol: dieren kunnen eerder (gemiddeld 25 dagen eerder) gezond en wel weer vrijgelaten worden.

Van alle klinische monsters die worden afgenomen bij de zeehonden wordt het restant bewaard om als weefselbank te dienen voor de monitoring van de toestand van de populatie wat betreft bijvoorbeeld virussen, chemische vervuiling en effecten van antibiotica gebruik op het land (bijvoorbeeld in veeteelt). Onderzoek dat gedaan wordt aan de zeehonden in de opvang zal nooit ten koste gaan van de zorg voor de dieren.

Binnen een professionele samenwerkingsstructuur van centra die werken volgens de principes van wetenschappelijk onderbouwde opvang, is het mogelijk om de gezondheid van de populatie te monitoren. Daarbij kunnen ook eventuele bedreigingen voor de populatie, het aquatische ecosysteem en de algehele leefomgeving van mens en dier tijdig geïdentificeerd worden.

Dierenwelzijn

De beste plek voor de zeehond is zijn eigen habitat: de zee. Dierenwelzijn en ecosysteem worden het beste gediend als alleen die dieren die het nodig hebben worden opgevangen, en als deze dieren zo kort mogelijk opgevangen worden. Door wetenschappelijk onderzoek te doen naar wanneer een dier hulpbehoevend is – bijvoorbeeld naar of pups echt alleen zijn gelaten door hun moeder – kan de opvang beperkt worden tot die gevallen waarin die noodzakelijk is. Daarbij moet ook afgewogen worden of de hulpbehoevendheid een natuurlijke oorzaak heeft of door menselijk toedoen is ontstaan.

Compassionate conservation

Wij werken vanuit het principe dat dierenwelzijn en natuurbehoud niet strijdig zijn. Er is een groeiend besef dat deze twee uitgangspunten – zorg voor het individuele levende wezen én zorg voor de soort en het gehele ecosysteem – elkaar juist versterken. Deze visie staat bekend onder de term “compassionate conservation”. Wij zijn ervan overtuigd dat samenwerking en kennisuitwisseling tussen dierenbeschermers en natuurbeschermers de gezondheid van Werelderfgoed Waddenzee en de dieren die daar leven het beste dient.

Zeehondenakkoord

Het Zeehondencentrum heeft steeds gepleit voor een wetenschappelijk fundament onder de toekomstvisie op zeehondenopvang in Nederland, en is groot voorstander geweest van het in 2020 ondertekende “zeehondenakkoord”. Dit akkoord gaat uit van de huidige situatie, waarin de populaties zeehonden voor de Nederlandse kusten van dergelijke omvang zijn dat opvang omwille van soortbehoud niet meer nodig is. Daarom was een omslag in het opvangbeleid nodig. In deze omslag zijn langere observatietijden en goede publieksvoorlichting cruciaal om problemen voor zeehonden te voorkomen. Wij zijn er van overtuigd dat de uitgangspunten van het zeehondenakkoord en de adequate invoering hiervan voor een gebalanceerd opvangbeleid zorgt, waarbij zeehonden de ruimte krijgen om wilde dieren te zijn en alleen goed opgeleide mensen hen hanteren, wanneer dat absoluut noodzakelijk is.

Leidraad zeehondenopvang

In het akkoord is een leidraad voor zeehondenopvang opgenomen. Deze leidraad is internationaal getoetst door internationale experts van onder andere het “Marine Mammal Center” in Californië. De leidraad beschrijft standaarden voor de minimale werkwijze en faciliteiten om op een verantwoorde en bovenal dierwaardige wijze zeehonden op te vangen. Deze leidraad zal worden gebruikt door de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit, het verantwoordelijke overheidsorgaan voor wat betreft opvangen van dieren, om huidige en toekomstige opvangcentra te toetsen. Het Zeehondencentrum werkt al ruim boven deze standaard en zal dat in de toekomst blijven doen, op welke locatie dan ook.

Werkwijze Zeehondencentrum

Het Zeehondencentrum heeft al sinds 2013 gewerkt aan een nieuw, professioneel, terughoudend opvangbeleid dat wetenschappelijk onderbouwd is. Ons nieuwe beleid heeft als doel om dierenwelzijn, gezondheid en veiligheid t.a.v. de populatie te garanderen.

Dit betekent dat:

- Onze zeehondenopvang en zorg uitsluitend uitgeoefend wordt vanuit een veterinaire en wetenschappelijk verantwoorde basis, middels een doorlopende verbetering van kennis door wetenschappelijk en veterinaire-klinisch onderzoek;
- Ons terughoudende opvangbeleid *niet* inhoudt dat hulpbehoevende dieren geen hulp ontvangen. Het betekent dat we ons richten op het voorkomen van onnodige opvang. Dit doen we door meer te observeren, wetenschappelijk onderzoek te doen naar het gedrag van wilde zeehonden en de resultaten hiervan te delen middels educatie en voorlichting.
- Voor ieder individueel dier gekeken wordt naar welke vorm van hulp het beste past in die situatie, zonder de populatie te schaden. Dieren, zeker in druk bezochte gebieden, worden door ons niet aan hun lot overgelaten;
- Wij in geval van noodzaak tot euthanasie de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht nemen.

Deze nieuwe werkwijze heeft geleid tot een aanzienlijke afname in het aantal opgevangen dieren. In 2011 werden er bijvoorbeeld meer dan 800 dieren opgevangen, terwijl in 2015 iets meer dan 300 zeehonden werden opgevangen, ondanks het feit dat de populatie in die tijd toenam.

Sinds 2013 hebben we als resultaat van ons beleid de maximale opvangcapaciteit aanzienlijk terug weten te brengen waarbij – calamiteiten uitgesloten – gestreefd wordt naar een maximum van zo'n 100 dieren tegelijkertijd in opvang. De verwachtingen aangaande het aantal dieren in opvang, gebaseerd op het beleid uit het Zeehondenakkoord, en de doelstellingen die de opvangcentra en de overheid hierin hebben gesteld, zal dit maximum in de toekomst niet meer dan 50 tegelijkertijd zijn.

Zeehondenopvang in het Werelderfgoedcentrum Waddenzee

Het Zeehondencentrum heeft de ambitie te verhuizen naar Lauwersoog en onderdeel te worden van het Werelderfgoedcentrum Waddenzee. Om hoogwaardige zorg voor de zeehonden te kunnen blijven waarborgen zijn de experts van het zeehondencentrum vanaf het begin nauw betrokken geweest bij het ontwerp van het centrum. Hierdoor zijn zeer hoogwaardige behandelruimtes voor de zeehonden opgenomen in het ontwerp. Net zoals dat nu in Pieterburen is, kan het publiek bij bijna alle ruimtes mee kijken met de zorg, zonder dat het ten koste gaat van de hygiëne en veiligheid. In het ontwerp van het WEC zijn daar nog een aantal factoren bij mee genomen ten gunste voor de behandeling. Zo hebben alle zeehonden daglicht in de verblijven, zijn de ruimtes voorzien van blinderende ramen (zodat de zeehonden vanuit de ruimtes de bezoekers niet zien) en is er extra geluidsisolatie.

Er is voor gekozen de zeehonden in de laatste fase van opvang te huisvesten in bassins op het dak van het gebouw. Dit heeft als groot voordeel dat de blootstelling aan passanten geminimaliseerd is en de dieren veilig en ontoegankelijk voor derden gehuisvest worden.

Taakverdeling tussen de Nederlandse opvangcentra

Het zeehondenakkoord kent twee belangrijke uitgangspunten waarin de Nederlandse zeehonden opvangcentra (A Seal, Ecomare en Pieterburen) met elkaar aan moeten werken. Allereerst zullen alle zeehonden in principe 24 uur moeten worden geobserveerd voordat er wordt overgegaan op opvang en ten tweede moeten alle actieve centra streven naar een totaal aantal zeehonden dat na opvang in het wild wordt vrijgelaten van niet meer dan 5% van het totale aantal pasgeborenen per jaar. Een ruwe indicatie is dat het dan om in totaal 200 dieren in totaal gaat. De reden hiervoor is dat dit aantal het natuurlijke verwachte verloop van een populatie niet in de weg zit. Belangrijk is dat ook wordt afgesproken dat dit een aantal is om naar te streven, geen regel. Jaarlijks zullen de centra en de overheid het aantal opgevangen dieren evalueren met betrekking tot dit streefcijfer.

